PALIATIVNÍ A HOSPICOVÁ PÉČE – KAS/BZPHP

Průvodce studiem – inovace pro AR 2026/2027

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

CC BY NC SA

I. Úvodní informace

Typ předmětu povinně volitelný předmět profilujícího základu, 2. ročník, LS, zápočet, 4 kredity / 120 hod. studijní zátěže
Forma výuky prezenční
Kontaktní výuka 24 hod./semestr, z toho 12 hod. přednášky + 12 hod. cvičení

Cíl předmětu
Cílem předmětu je objasnění specifik psychosociální péče o dlouhodobě nemocné, chronicky nemocné, pacienty s infaustní prognózou a dětské pacienty, včetně modelování a nácviku poskytování takové profesionální péče, jejímž cílem je zachování autonomie a lidské důstojnosti klienta stejně jako ošetření potřeb rodiny nemocného. Cílem předmětu je vysvětlení paliativní péče, thanatologie a principů doprovázení u dospělých i dětských pacientů, včetně doprovázení jejich rodin a blízkých.

Výstupy z učení
Odborné znalosti: Absolvent/ka má znalosti etiky zdravotnického povolání dané profese, znalosti z oblasti práva a vybrané legislativy oboru. Umí odvodit spektrum profesionálů pečujících profesí ve vztahu k multidisciplinární spolupráci na řešení zdravotně sociálních situací pacientů. Interpretuje úlohu jednotlivých členů týmu. Má znalosti o procesu poradenství, utváření sociálního vztahu s klientem v organizacích zdravotních a sociálních služeb, ve státní správě aj. i síťování návazných služeb. Rozumí konceptům prevence, zná a interpretuje preventivní opatření v souvislosti se sociálními důsledky onemocnění.
Odborné dovednosti: Absolvent/ka předmětu rozumí významu autonomie a důstojnosti člověka v závěru života, zná specifika komunikace s umírajícími a jejich rodinami, má základní znalosti thanatologie a péče o pozůstalé. Orientuje se v možnostech psychosociální podpory seniorů, umírajících a jejich rodin. Zná role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu.

Studijní zátěž celkem 120 hod., z toho:
Účast na kontaktní výuce: 24 hod., samostudium: 33 hod., příprava na test: 20 hod., studium odborného textu v češtině: 20 hod., exkurze: 3 hod., domácí příprava na výuku: 20 hod.

Kontakty **ThLic. Václav Tomiczek, Ph.D.** vaclav.tomiczek@osu.cz, garant předmětu a vyučující
- konzultace: úterky 10:30–12:00 a individuálně dle domluvy

Mgr. Alexandra Čubová, alexandra.cubova@ostrava.charita.cz, vyučující
- konzultace: individuálně dle domluvy

Doc. Mgr. Lenka Krhutová, Ph.D. lenka.krhutova@osu.cz, vyučující tématu č. 8
- konzultace: středy 13:30–14:30 a individuálně dle domluvy

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

II. Podmínky pro absolvování předmětu

Kritéria pro úspěšné absolvování předmětu – studující musí získat min. 51 bodů ze 100 ve složení:

Aktivita	slovní hodnocení	minimum bodů	maximum bodů
A1	ano		
A2	ano		
B1		51	100
Celkem		**51**	**100**

A **Podmínky nutné pro přistoupení k zápočtu**

A1 povinná účast výuce min. 80 %, hodnocení: splnil/nesplnil

A2 znalost zadaných studijních zdrojů, aktivní účast ve výuce

B **Zápočet**

B1 vykonat autokorektivní test v Moodle, hodnocení: min. 51 bodů ze 100

III. Obsah studia a předpoklad celkového času v hodinách pro zvládnutí tématu studující/m formou samostudia – celkem 33 hod.

1. Úvod do problematiky paliativní péče.	3
2. Bio-psycho-socio-spirituální potřeby pacienta a rodinných příslušníků.	3
3. Formy hospicové a paliativní péče.	1
4. Paliativní péče v sociálních službách.	2
5. Zdravotně-sociální pracovník v rámci paliativní péče.	1
6. Psychosociální aspekty bolesti a přístupy ke zvládání bolesti.	3
7. Paliativní péče v pediatrii.	3
8. Perinatální paliativní péče.	3
9. Plán péče u pacienta v závěru života.	3
10. Komunikace nepříznivé diagnózy a prognózy.	4
11. Eutanazie a asistovaná sebevražda, prevence suicidálních tendencí.	1
12. Duchovní péče.	2
13. Pozůstalostní péče.	3
14. Sebepéče u jednotlivce a paliativního týmu.	1

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

CC BY NC SA

IV. Povinné zdroje

	Zkratka zdroje	Dostupné
• Bužgová R. Paliativní péče v geriatrii. Ostrava: OSU, 2019.	PPG	Moodle
• Bužgová, R. Paliativní péče ve zdravotnických zařízeních. Praha: Grada, 2015.	PPZZ	
• Bužgová, R. Sikorová, L. (et al.). Dětská paliativní péče. Praha: Grada, 2019	DPP	
• Kupka, M. Psychosociální aspekty paliativní péče. Praha: Grada, 2014.	KUP	
• Milfait, R. a Steinlauf, B. *Etika a právo v péči o rodiny po ztrátě dítěte: perinatální ztráta a perinatální paliativní péče*. Praha: Grada., 2024.	MILF	
• Sláma, O. Kabelka, L. Paliativní medicína pro praxi. Praha: Galén, 2022.	PMP	
• Slámová, R. (et al.). Praktický průvodce koncem života. Brno: Edika, 2018.	PPKŽ	
• Student, J. (et al.). Sociální práce v hospici. Praha: H+H, 2004.	STUD	
• Svatošová, M. Hospice a umění doprovázet. Kostelní Vydří, 2008.	SVAT	
• Špatenková, N. *Poradenství pro pozůstalé: principy, proces, metody*. Praha: Grada, 2023	ŠPAT	
• Prezentace k výuce v Moodle – dle označení konkrétní prezentace v Moodle		Moodle

Doporučené zdroje

• Amery J. (et al.). *Opravdu praktický průvodce dětskou paliativní péčí pro lékaře a zdravotní sestry*. Praha: Cesta domů, 2023.	AME
• Evropská charta paliativní péče o děti a mladistvé	CHAD
• Fiske, A. *Jak mluvit o smrti*. Praha: Cesta domů, 2024.	FISK
• Jonsen, A. (et al.). Klinická etika. Praha: Triton, 2019.	JONS
• Kabelka, L. Nemocné rozhovory. Praha: Grada, 2020.	
• Matějek, J. *Etické poradenství*. Praha: Triton, 2021.	
• Sikorová, L. *Potřeby dítěte v ošetřovatelském procesu*. Praha: Grada, 2011.	
• Smrt a umírání v náboženských a etnických tradicích. Praha: Cesta domů, 2025.	SNET
• Sováriová Soósová M. Péče o duchovní potřeby nemocných v ošetřovatelské praxi. Praha: Grada, 2022.	SOV
• Špatenková, N. Králová, J. Základní otázky komunikace. Praha: Galén, 2009.	KOM
• Vojtíšek, Z. (et al.). Spiritualita v pomáhajících profesích. Praha: Portál, 2012.	VOJT

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

V. Organizace výuky

Tematické bloky / předpokládaný čas pro zvládnutí studijní látky studující/m samostudiem

1. Úvod do problematiky paliativní péče. 3 hod.

Klíčová slova: hospic, paliativní péče, principy, totální péče, celková bolest, domácí model umírání, institucionální model umírání, historický vývoj
Povinné zdroje: PPG kap. 1,2; PMP KAP.1; STUD kap.1,8; Moodle

Kontrolní otázky:
1. Definujte pojem paliativní péče
2. Ve kterém období se začala v ČR rozvíjet paliativní péče?
3. Jaký je rozdíl mezi hospicovou a paliativní péčí?

2. Bio-psycho-socio-spirituální potřeby pacienta a rodinných příslušníků. 2 hod.

Klíčová slova: celostní přístup, doprovázení, hospicová myšlenka, zahrnuté subjekty (pacient, rodina, blízcí), mýty o péči v závěru života
Povinné zdroje: PPG, kap. 6,7,8; Moodle

Kontrolní otázky:
4. Vysvětlete rozdíl mezi disciplinárním, multidisciplinárním a interdisciplinárním přístupem.
5. Jmenujte čtyři pilíře paliativní péče.
6. Platí věta: „Paliativní péče je určena jen umírajícím.“? Proč?

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

3. Formy hospicové a paliativní péče. 3 hod.

Klíčová slova: formy paliativní péče, lůžková a mobilní péče, nemocnice, sociální zařízení, multidisciplinární tým, spolupráce, síťování
Povinné zdroje: PPG kap. 1,2; PMP kap.68-72; Moodle

Kontrolní otázky:

7. Co je koncepce paliativní péče?
8. Jaké existují typy paliativní péče?
9. Co je to sdílená péče?

4. Paliativní péče v sociálních službách. 1 hod.

Klíčová slova: dlouhodobě nemocný senior, komunikace, terapeutická komunikace, vědomý kontext, komunikační bariéry
Povinné zdroje: PPG, kap. 3,5; PMP kap.59; Moodle

Kontrolní otázky:

10. Vysvětlete pojem „terapeutická komunikace“.
11. Vysvětlete pojem „vědomý kontext“.
12. Jaká jsou rizika komunikace s pacientem v pobytových zařízeních sociální služby?

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

5. Zdravotně-sociální pracovník/pracovnice v rámci paliativní péče. 2 hod.

Klíčová slova: kompetenční rámec, multidisciplinarita, pozice v týmu, prolínání týmových rolí
Povinné zdroje: STUD kap.2; Moodle

Kontrolní otázky:
13. Jaká je pozice zdravotně-sociálního pracovníka/pracovnice v rámci multidisciplinárního týmu?
14. Jaké úkoly zdravotně-sociální pracovník/pracovnice plní při přijetí do hospice?
15. S jakou profesí může mít zdravotně-sociální pracovník/pracovnice nejčastěji konflikt rolí v rámci multidisciplinárního týmu?

6. Psychosociální aspekty bolesti – psychologické přístupy ke zvládání bolesti. 3 hod.

Klíčová slova: adaptace, psychická reakce, sociální devalvace, zátěž, strach, úzkost, existenciální tíseň, demoralizace, sociální smrt
Povinné zdroje: PPG, kap. 6,8; KUP kap. 7,14; Moodle

Kontrolní otázky:
16. Co je to sociální devalvace, vzniklá následkem nemoci?
17. Popište syndrom demoralizace.
18. Jaké hierarchizace potřeb známe.

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

7. Paliativní péče v pediatrii. 3 hod.

Klíčová slova: dítě, rodič, sourozenec, komunikace, potřeby dětí, vývojové stupně, sítě, koordinace dětské paliativní péče
Povinné zdroje: DPP kap. 1,2,3,4; Moodle

Kontrolní otázky:
19. Uveďte nejčastější diagnózy dětí vyžadujících paliativní péči.
20. Upřesněte rozdíl mezi diagnostickými nástroji ESAS a PaPaS.
21. Popište základní principy komunikace se sourozenci nemocných dětí.

8. Perinatální paliativní péče. 3 hod.

Klíčová slova: perinatální období, prenatální ztráta, perinatální ztráta, podpora rodičů a rodiny po ztrátě
Povinné zdroje: MILF kap. 3, 7, 8 a 9; Z372 – zejména § 82, 88, 91, 92 a příloha k zákonu č. 3; Z256 – zejména §2, 5, 7, 21, 22, 30; Moodle
Doporučené zdroje: MILF – kapitoly 4, 5, 6; Jiné lidské pozůstatky (online 20.4.2026), Nech plakat jen polovinu srdce (online, 20.4.2026)

Kontrolní otázky:
22. Definujte pojem „perinatální péče“, „perinatální paliativní péče“ a „perinatální paliativní péče“.
23. Definujte pojem „perinatální ztráta“ a objasněte rozdíl mezi „mrtvě narozeným dítětem“ a „plodem po potratu“.
24. Které zásadní změny v právech rodičů přinesla novela zákona o pohřebnictví účinná od roku 2017 v souvislosti s nakládáním s tělíčky zemřelých dětí?
25. Popište význam a funkci „memoryboxů“ a „chladicích kolébek“ v procesu podpůrné péče při doprovázení pozůstalých rodičů.

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

CC BY NC SA

9. Plán péče u pacienta v závěru života. 3 hod.

Klíčová slova: case management, plán péče v interakci s pacientem a rodinou, vedení dokumentace, evaluační procesy
Povinné zdroje: PPG, kap. 8; Moodle

Kontrolní otázky:
26. Co vše musí obsahovat plán péče a jaké okolnosti je třeba brát do úvahy?
27. Jaký je rozdíl mezi institutem Dříve vysloveného přání a plánem péče v závěru života?
28. Jaké úkoly zdravotně-sociální pracovník/pracovnice plní při síťování v rámci propuštění z nemocnice?

10. Komunikace nepříznivé diagnózy a prognózy. 4 hod.

Klíčová slova: sdělení nepříznivé zprávy, typy emočních reakcí, práce s emocemi, krizová intervence
Povinné zdroje: PPG, kap. 5; PMP kap. 7; JONS; Moodle

Kontrolní otázky:
29. Co je validace informací v rámci paliativní péče?
30. Jaká onemocnění v pokročilém stadiu vyžadují paliativní péči?
31. Popište jeden z modelů komunikace „špatné“ zprávy.

11. Problematika eutanazie a asistované sebevraždy, sebevražednost dlouhodobě nemocných, prevence suicidálních tendencí. 1 hod.

Klíčová slova: etika, práva umírajících, etický kodex, eutanazie, autonomie, důstojná smrt
Povinné zdroje: PPG kap. 4; KUP kap. 18; PMP kap. 3,4; Moodle

Kontrolní otázky:
32. Které etické kodexy upravují práva umírajících?
33. V čem spočívá princip dvojího účinku?
34. Co je institut dříve vysloveného přání a jak je legislativně ukotven?

Tento výukový text byl vytvořen s podporou projektu Nadace rodiny Vlčkových v rámci projektu FSS OU „Cesta dětské paliativní péči – porozumění, hodnoty, spolupráce“ realizovaného na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v období 09/2024 – 08/2026.

12. Duchovní péče 2 hod.

Klíčová slova: spirituální potřeby, náboženské potřeby, náboženství, pastorační péče, kaplan, smysl života, existenciální tíseň, křesťanství
Povinné zdroje: PPG kap. 7; SOV; VOJT; Moodle

Kontrolní otázky:
35. Vysvětlete rozdíl mezi spiritualitou a religiozitou a na to navazujícími potřebami.
36. Co je existenciální tíseň?
37. Jaká je role nemocničního kaplana v paliativním týmu?

13. Pozůstalostní péče 3 hod.

Klíčová slova: podpora rodin, typy truchlení, poradenství pro pozůstalé
Povinné zdroje: PPG kap. 9; ŠPAT; SNET; Moodle

Kontrolní otázky:
38. Vysvětlete pojem „thanatologie“.
39. Popište projevy patologického truchlení
40. Jaké formy rozloučení a pohřbu jsou možné v rámci legislativy ČR?

14. Sebepéče u jednotlivce a paliativního týmu 1 hod.

Klíčová slova: témata vlastní smrtelnosti, supervize, intervize, psychohygiena, volný čas
Povinné zdroje: PPG kap. 10; KUP kap. 10; Moodle

Kontrolní otázky:
41. Jaký je rozdíl mezi supervizí a intervizí?
42. Vyjmenujte alespoň tři prvky pro kvalitnější psychohygienu zaměstnance.
43. Zamyslete se nad tím, co vám osobně pomáhalo zvládat náročná témata tohoto předmětu.